

НАПРЯМ 12. ЦІННІСНО-ДУХОВНІ ВИМІРИ ВІДНОВЛЕННЯ МИСТЕЦЬКОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-2-64>

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРИГІНАЛЬНОЇ ВЕРСІЇ КОМПОЗИЦІЇ «MAS QUE NADA» JORGE BEN JOR ТА ЇЇ КАВЕР-ВЕРСІЇ «MAS QUE NADA» ELIS REGINA

Болдирева М. В.

*здобувачка першого курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри музичного мистецтва та звукорежисури*

Міжнародний університет

Науковий керівник: Каплун Т. М.

кандидат мистецтвознавства, доцент,

завідувачка кафедри музичного мистецтва та звукорежисури

Міжнародний університет

м. Одеса, Україна

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей інтерпретації композиції «Mas que Nada» у різних виконавських версіях та визначенні змін у музично-виражальних засобах залежно від виконавської концепції.

Завдання дослідження:

– проаналізувати метро-ритмічну, ладо-гармонічну та фактурну рівні організації композиції та визначити їх функцію у формуванні стилю босанова;

– дослідити специфіку вокальної манери виконавців та здійснити порівняльний аналіз інтерпретацій та визначити основні відмінності у трактуванні музичного матеріалу.

Об'єкт дослідження – бразильська популярна музика другої половини XX століття. Предмет дослідження – виконавські інтерпретації композиції «Mas que Nada».

Композиція «Mas que Nada», створена у 1963 році відомим бразильським композитором та виконавцем другої половини XX століття Jorge Ben Jor (нар. у 1945 р.), і є одним із найяскравіших зразків бразильської популярної музики, у якому органічно поєднуються риси samba та елементи ранньої босанови. Її популярність зумовлена передусім характерною метроритмічною організацією, синкопованістю, чіткою пульсацією та особливою вокальною манерою, що наближена до мовлення. Значний музикознавчий інтерес становить порівняння оригінальної версії з

інтерпретацією Elis Regina, яка демонструє суттєве переосмислення твору на рівні гармонії, фактури та виконавської драматургії.

Звернення до різних виконавських версій цієї композиції дає можливість простежити, як у межах одного музичного матеріалу змінюється логіка інтерпретації, ускладнюється музична мова та трансформуються стилеві орієнтири. Таке зіставлення є показовим для розуміння ширших процесів розвитку популярної музики другої половини XX століття, зокрема взаємодії національних традицій із джазовими та естрадними впливами, а також зростання ролі індивідуального виконавського мислення.

Оригінальна версія композиції у виконанні Jorge Ben Jor (<https://youtu.be/k7y02hr867c?si=UcKSDgnECaQcO2Yr> 1963) характеризується чіткою метричною дводольною організацією, типовою для стилю самби. Ритмічна структура базується на синкопованих формулах із зміщенням метричних акцентів, що формує характерний «гойдаючий» ефект і створює відчуття безперервного руху. Важливу роль відіграє принцип остинатності, який проявляється у повторюваних ритмічних і гармонічних моделях. Гармонічний план є відносно простим і спирається переважно на діатонічні функції з мінімальним використанням альтерацій та відхилень, що підкреслює чітку ритмічну основу твору. В композиції застосовано гомофонно-гармонічну фактуру із прозорою текстурою, в якій провідну роль відіграють акустична гітара, бас-гітара та перкусійні інструменти, зокрема сурдо, тамбурин і шейкери, що формують поліфонію ритмічних шарів у межах єдиного метричного поля.

Вокальна манера виконання відзначається напіврозмовною подачею, що тяжіє до ритмічної декламації. Інтонаційна лінія є гнучкою, проте не перевантаженою мелізматиною, а динамічний діапазон залишається відносно вузьким. Використання легато з елементами портаменто поєднується з чіткою ритмічною артикуляцією, що дозволяє голосу функціонувати як рівноправний елемент ритмічного ансамблю. У результаті формується цілісний художній образ, який вирізняється невимуженістю, імпровізаційністю та орієнтацією на танцювальність і безпосереднє емоційне сприйняття.

Інтерпретація композиції Elis Regina (https://youtu.be/_eL_6Jt1wD8?si=OMPoY7ztToXFp3b6 1994) демонструє принципово інший підхід до музичного матеріалу, що проявляється у значному ускладненні всіх компонентів музичної мови. Зберігаючи загальну метричну основу, виконавиця вводить ритмічну варіативність за рахунок зміни акцентуації, ускладнення синкоп та застосування агогічних відхилень, зокрема рубато у вокальних фразах. Це створює ефект більшої свободи та пластичності музичного часу. Гармонічний план суттєво розширюється завдяки використанню джазових акордових структур, включаючи септакорди, нонакорди та альтеровані акорди з альтерованими

ступенями, які надають звучанню більшої колористичності та гармонічної напруженості.

Фактура у кавер-версії набуває поліфонізованого та багат шарового характеру. До інструментального складу додаються духові інструменти, зокрема труби та саксофони, які виконують як гармонічну, так і контрапунктну функцію, а також фортепіано, що забезпечує гармонічне наповнення із характерною джазовою фактурою. Ритм-секція стає більш насиченою, а оркестрові елементи створюють щільнішу звукову тканину. У результаті формується складна текстура, у якій окремі інструментальні лінії взаємодіють на принципах поліфонії та варіаційного розвитку.

Вокальна манера Elis Regina відзначається високим рівнем технічної досконалості та виразності. Виконавиця використовує широкий динамічний діапазон, активно застосовує мелізматичні прикраси, варіює фразування та чітко диференціює артикуляцію, поєднуючи кантіленне легато з акцентованим стакато. Значну роль відіграє агогіка, яка дозволяє змінювати внутрішню пульсацію фрази, підкреслюючи драматургічні акценти. Таким чином, вокал виходить на передній план як основний носій художнього змісту, формуючи складнішу емоційно-образну структуру.

Порівняльний аналіз обох версій дозволяє виявити суттєві відмінності у трактуванні основних музичних параметрів. Оригінальна інтерпретація орієнтується на стабільність метро-ритмічної пульсації та мінімалізм гармонічних засобів, тоді як кавер-версія демонструє гнучкість ритмічної організації та гармонічну насиченість. Фактурна структура еволюціонує від прозорості гомофонії до складної поліфонізованої системи, а вокальна манера – від ритмічно орієнтованої декламації до технічно розвиненої, драматургічно насиченої інтерпретації. У виконавській версії автора композиції Jorge Ben Jor присутні розмовна позиція виконання, а також гомофонно-гармонічний тип фактури. Тоді як у виконанні вокалістки Elis Regina у супроводі інструментального квінтету Luiz Loy чуємо значну відмінність у порівнянні з оригіналом відносно інструментального і метро-ритмічного оздоблення, а також у вокальній манері співу.

Це дозволяє розглядати композицію «Mas que Nada» як універсальну модель, що відображає еволюцію виконавського мислення – від інтуїтивно-ритмічного до аналітично-інтерпретаційного.